

تحلیل عوامل مؤثر بر حوادث امنیتی با تأکید بر ناآرامی‌های دی‌ماه ۱۳۹۶

محمدحسن زاده^۱

حسن حسن‌زاده^۲

محمدعلی حکیم^۳

چکیده:

انقلاب اسلامی ایران پس از پیروزی، همواره شاهد سنگ‌اندازی نظام سلطه و کشورهای قدرتمند منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای بوده است. پرواضح است که این مخالفت‌های عمیق و عنادورزی‌ها به خاطر به لرزه افتادن استوانه‌های اقتدار و امنیت ابرقدرت‌هاست. با نگاهی کوتاه به تاریخ معاصر، از شکل‌گیری انقلاب اسلامی تا پیروزی و تداوم آن، درخواستیم یافت که هدف اصلی امپریالیسم و صهیونیسم جهانی محدودسازی و ساقط نمودن انقلاب اسلامی بوده است. در پس همه حوادثی که در راستای تضعیف نظام انقلابی بوده حضور و دست بیگانه پیدا می‌شود؛ مانند قضایای: طبس، حمایت‌های بی‌دریغ حکام جور از حزب بعث در هشت سال دفاع مقدس، ترورهای منافقین، فتنه‌های ۸۸ و ۷۸ در جریان اغتشاشات دی‌ماه ۹۶ نیز نه تنها پنهان بلکه آشکارا از اغتشاشگران حمایت کردند. در پژوهش پیش رو نگارنده به تشریح مؤلفه‌ها و متغیرهای اغتشاشات سال ۸۸ و ۹۶ پرداخته که ازجمله‌ی آن‌ها می‌توان به: ماهیت فتنه، حمل‌های فتنه، چگونگی شکل‌گیری فتنه، گسترش حوادث فتنه، عوامل محرک و تأثیرگذار در فتنه (کاتالیزورها...)، حمایت‌های خارجی از فتنه، اهداف فتنه و ... اشاره نمود. همچنین با تکیه بر کنش‌ها و واکنش‌های صورت پذیرفته در این حوادث و تبعات امنیتی آن، علل ناکامی عوامل داخلی و خارجی فتنه در حصول اهداف از پیش تعیین‌شده را به‌طور کلی در چند سرفصل بیان می‌کند. از نتایج این تحقیق می‌توان به تغییرات محسوس مؤلفه‌ها و متغیرهای بکار رفته در فتنه‌های مورد مطالعه اشاره نمود که حاکی از نو شوندگی و تغییر تاکتیک‌های دشمن بر علیه انقلاب اسلامی دارد.

^۱ نویسنده مسئول (ایمیل: mmdhasanv373@gmail.com).

^۲ سرتیپ دوم پاسدار، فرمانده سپاه سیدالشهدا (ع) استان تهران.

^۳ عضو هیئت‌علمی دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین (ع) و معاون پژوهش دانشکده امنیت.

واژگان کلیدی: آستانه تحمل، محمل و ماهیت فتنه، فساد اقتصادی، محرک سیاسی.

مقدمه:

معمولاً اغتشاشات در کشورهای مختلف برگرفته از نارضایتی‌هایی ازجمله حوزه‌های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، نظامی و یا ارزشی و فرهنگی است. وقتی نارضایتی‌ها از آستانه‌ی تحمل اجتماعی عبور کند و به نقطه‌ی تحریک جامعه برسد، منجر به اعتراضاتی در جامعه می‌شود که این اعتراضات یا در قالب‌های مختلفی ازجمله تحصن، اعتصاب و یا واکنش‌های خیابانی شامل: ناآرامی‌ها، آشوب، اغتشاش و... بروز و ظهور پیدا می‌کند. چنانچه این اعتراضات با تحریک‌ها و مداخله‌های خارجی و داخلی همراه نشود و به پاسخ‌گویی مطلوب مسئولین در جهت رفع مشکلات و اقدامات مثبت منتهی شود، رفته‌رفته شرایط به کنترل درخواهد آمد؛ اما اگر این اعتراضات کنترل نگردد و تشدید این نارضایتی‌ها موردعلاقه عناصر سود جوی داخلی و دشمنان خارجی و عوامل داخلی خود موجب تشدید نارضایتی‌ها شده باشد و آن‌ها با اقدامات عملیات روانی و به‌کارگیری تاکتیک‌های جنگ نرم به این حوادث دامن بزنند و از آن حمایت مالی و سیاسی نمایند، همچنین مسئولین، موضع خوبی در قبال مطالبات مردم اتخاذ نکنند، آتش این اعتراضات و حوادث به‌سرعت برافروخته شده و به بخش‌های دیگر تسری پیدا خواهد کرد. هرچند فرمول‌هایی برای انقلاب‌های رنگی و براندازی نرم حکومت‌ها تجربه‌شده و در کشورهای مختلف به اجرا درآمده که بسیاری موارد با موفقیت روبه‌رو شده است؛ اما باین‌وجود نمی‌توان یک فرمول کلی را برای همه‌ی کشورها بکار گرفت. یکی از کسانی که در این عرصه بسیار فعال عمل کرده «جورج سورس» یهودی است که بدین‌جهت به‌عنوان پدر انقلاب‌های مخملی لقب یافته است. در برخی موارد بر اساس تئوری‌های او در انقلاب‌های مخملی نتیجه داده است. نخستین نمونه «انقلاب مخملی» در دوره ۶ هفته‌ای ۱۷ نوامبر تا ۲۹ دسامبر ۱۹۸۹ در چکسلواکی واقع شد و با وقوع تحولات مشابهی به شکل زنجیره‌ای در صربستان (دو مرحله ۱۹۹۷ و ۲۰۰۰)، گرجستان (۲۰۰۳)، اوکراین (۲۰۰۴) و قرقیزستان (۲۰۰۵) ادامه یافت. مداخله جویان خارجی همواره کوشیده اند تا در نظام جمهوری اسلامی ایران نیز با پیاده‌سازی چنین تئوری‌های براندازی، انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی را با چالش جدی مواجه ساخته و تحقق اهداف انقلاب و دایره نفوذ منطقه‌ای آن را محدود نماید؛ لکن به فضل الهی همواره با ناکامی مواجه شده‌اند. به‌عنوان نمونه در فتنه‌ی سال ۷۸ با تلاش و تکیه‌بر بهانه‌های آزادی خواهانه در محمل یک اعتراض فرهنگی-سیاسی سعی کردند تا

جریانات را به اعتراضات اجتماعی و اغتشاش تبدیل نمایند؛ و یا در فتنه سال ۸۸ با طرح مسئله تقلب یک بستر سیاسی برای مقصود خود مهیا نمودند و اهداف خود را که شامل بی‌اعتباری نظام در عرصه بین‌المللی و کاهش مشروعیت آن و تضعیف جایگاه ولایت‌فقیه و رهبری و درنهایت ایجاد تغییر اساسی در رفتار ایران بود را دنبال نمایند. در اغتشاشات دی‌ماه ۹۶ سال نیز با برجسته‌سازی و محمل قرار دادن مطالبات به‌حق مردم در زمینه‌های اقتصادی و معیشتی قصد ایجاد موج گسترده نارضایتی و اغتشاش داشتند و اهداف خود را که شامل ناکارآمد نشان دادن نظام و بی‌اعتمادی مردم به انقلاب و درنهایت تضعیف نظام و تحمیل خواسته و اراده خود به کشور و انقلاب را به‌منظور نابودی، متوقف نمودن و یا انحراف انقلاب اسلامی دنبال نمایند؛ اما باید گفت که در همه‌ی این موارد علی‌رغم هزینه‌های گزاف و تلاش‌های تمام‌قامتی که بکار بستند، موفق به اهداف خود نشدند. نکته‌ی مهمی که باید در زمینه کشف علت ناکامی‌های معاندین و دشمنان نظام جمهوری اسلامی ایران موردتوجه قرارداد، تفاوت‌ها و ویژگی‌های فرهنگی و هویتی ملت‌ها است. به‌عنوان نمونه آستانه‌ی تحمل در جوامع مختلف متفاوت است. رابطه‌ی غیرمستقیمی بین آستانه‌ی تحمل و شکل‌گیری نارضایتی‌ها وجود دارد، به این شرح که هر قدر آستانه‌ی تحمل ملتی پایین‌تر باشد، احتمال بروز اعتراضات و نارضایتی‌های اجتماعی افزایش می‌یابد. از آنجاکه دشمنان نظام جمهوری اسلامی ایران، شناخت و برآورد صحیحی از آرمان‌ها، اعتقادات، ارزش‌ها و فرهنگ‌های درونی شده‌ی مردم انقلابی ایران ندارند همواره در محاسبات دچار اشتباه و در میدان مقابله و مبارزه به‌ویژه در برابر مردم ایران شکست را تجربه کرده‌اند. در این مجال نگارنده کوشیده تا هرچند مختصر، عوامل مؤثر در حوادث امنیتی که در دی‌ماه ۹۶ گذشته را مورد تحلیل قرارداد و تفاوت‌های آن را با فتنه‌ی سال ۸۸ معرفی نماید. چراکه از این طریق می‌توان تاکتیک‌ها و شیوه‌های فعالیت‌های دشمن را بررسی کرده و نقاط ضعف و قوت عملکرد دستگاه‌های مربوطه انتظامی و امنیتی و همچنین عوامل سیاسی را احصا کرده در راستای مقاوم‌سازی و برنامه‌های پیشگیرانه و پیشدستانه استفاده نمود.

ادبیات نظری:

امنیت:

امنیت در لغت حالتی از فراغت نسبی از تهدید یا حمله و یا آمادگی برای رویارویی با هر تهدید و حمله را گویند. امنیت از ضروری‌ترین نیازهای جامعه است (دانشنامه

سیاسی، ۱۳۸۷: ۳۸). امنیت یعنی خاطر آسودگی خیال- در امان بودن از خطر و نداشتن ترس و احساس آرامش (لغتنامه دکتر حسن انوری)

تهدید^۱

تهدید که معادل آن در زبان انگلیسی معانی مختلف اما نزدیک به هم دارد. در زبان فارسی برخی از فرهنگ لغات آن را به ترساندن، بیم دادن و بیم عقوبت دادن معنی کرده‌اند (فرهنگ لغت فارسی عمید).

تعریف جامع تهدید:

«تهدید عبارت از وضع و حالتی است که در آن مجموعه‌ای از ادراکات و تصورات نسبت به پدیده‌ها و رابطه‌ی آن‌ها با بقاء، کمیت یا کیفیت ارزش‌های اساسی و مورداحترام، بر وجود خطر جدی یا امکان نابودی آن ارزش‌ها دلالت می‌کند. (تألیف گروه مطالعاتی امنیت-دانشگاه عالی دفاع ملی: ۱۰۰-۱۰۱)

اقدام مخل امنیت:

«اقدامات مخل امنیت، مجموعه فعالیت‌های ضد امنیتی خشونت‌آمیز، گسترده و سازمان‌یافته‌ای هستند که در قالب نیمه سخت مسلحانه توسط گروه‌های معاند و محارب داخلی و خارجی سازماندهی و به اجرا درمی‌آیند و سبب به هم خوردن نظم و امنیت در جامعه می‌شوند.» (برابر طرح‌های عملیاتی و دستورالعمل‌های ابلاغی قرارگاه ثارالله)

عامل:

از ریشه‌ی (ع، م، ل) گرفته‌شده بر وزن فاعل. در لغت به معنای کارکن، کسی که با دست‌کار کند، می‌باشد. لغت‌نامه دهخدا؛ آن‌که یا آنچه باعث به وجود آمدن چیزی یا حالتی می‌شود. عمل‌کننده؛ اجراکننده. (فرهنگ زبان فارسی عمید). در اصطلاح عبارت است از اسباب یا علتی که سبب یک رخ داد در حوزه امنیت است.

رابطه قدرت و امنیت:

مفهوم امنیت ملی، برحسب قدرت تعریف می‌شود؛ بنابراین اقتدار یک ملت بسیار مؤثر در تأمین امنیت ملی است. درواقع اقتدار سایه تهدید را از ملت مرتفع کرده و امنیت به ارمغان می‌آورد. فقدان تهدید نسبت به ارزش‌ها حاصل می‌شود و به‌طور ذهنی، فقدان ترس از حمله به این‌گونه ارزش‌ها امنیت ملی می‌گویند. (ماندل، ۱۳۷۹: ۴۴)

رابطه جمعیت و قدرت:

پوچالا؛ استاد دانشگاه کلمبیا معتقد است که: «پرستیژ» توجهی است که از طرف کشورهای دیگر به یک کشور داده می‌شود. به نظر وی پرستیژ ممکن است از عوامل مختلف زیر ناشی شود:

۱- قدرتمندی

۲- داشتن سرزمین وسیع

۳- داشتن جمعیت (کیفی) زیاد

۴- داشتن قدرت اقتصاد

۵- داشتن قدرت نظامی، (زرندی، ص ۱۲)

همان‌طور اشاره شد، یکی از مهم‌ترین و اثرگذارترین جنبه‌های مؤلفه‌ی قدرت ملی «جمعیت» است. بر این اساس قدرت ملی با نگاه ژئوپلیتیکی چنین تعریف می‌شود: «مجموعه انسان‌هایی که تشکیل ملتی را داده و در شکل یک کشور سازمان سیاسی پیدا کرده‌اند دارای قدرتی می‌باشند که از برآیند قوای ترکیب‌شده آن‌ها به دست می‌آید و می‌توان آن را قدرت ملی آن کشور با ملت دانست» (حافظ نیا: ۴۶)

روش تحقیق:

در این تحقیق از روش کیفی و توصیفی تحلیلی استفاده شده است. جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات پژوهش از منابع کتابخانه‌ای و نشریات و تارنمای اینترنت و همچنین مصاحبه با اهل خبره در حوزه امنیت و استعانت از تحلیل‌ها و دیدگاه‌های ایشان به دست آمده است.

مؤلفه‌های بررسی فتنه‌ها:

برای بررسی ابعاد مختلف و زوایای گوناگون فتنه‌ها و اغتشاشات و به‌طورکلی حوادث امنیتی لازم است مؤلفه‌های به‌عنوان متغیر طرح گردد تا از طریق استخراج و تهیه اطلاعات مربوطه در خصوص حوادث گوناگون امنیتی امکان مقایسه و احصا تفاوت فراهم آید بنابراین به چند مؤلفه اشاره خواهد شد و در ادامه برخی از حوادث را از جمله اغتشاشات دی‌ماه ۹۶ را با این سنجه مورد تحلیل قرارداد و در مقایسه با حوادث دیگر مورد تأمل قرار می‌گیرد.

برخی از این مؤلفه‌ها از قرار زیر است:

«ماهیت فتنه، محمل ایجاد فتنه، چگونگی شکل‌گیری فتنه، گسترش حوادث فتنه، عوامل محرک و تأثیرگذار در فتنه (کاتالیزورها...)، حمایت‌های خارجی از فتنه، اهداف

فتنه» حال فتنه‌ی سال ۱۳۸۸ را با نگاه به این مؤلفه‌ها را به‌طور اجمال موردبررسی قرار می‌دهیم:

ماهیت فتنه ۸۸: ماهیت این فتنه سیاسی بود، چراکه برای تحریک مردم از افراد سیاسی کمک گرفته شد و کلیه نارضایتی‌هایی که به آن دامن زده شد و مورد هجمه قرار گرفت، مطالبات سیاسی مردم بود.

محمل فتنه ۸۸: محمل و بستر رشد و بلوغ این فتنه در دامن انتخابات بود. به‌طور کلی در همه‌ی انتخابات‌ها به‌صورت خودکار فضای احساسی و هیجانی غلبه می‌کند و بعضاً چنان شدت می‌گیرد که تضارب آرا و بحث‌های سیاسی و انتخاباتی تا داخل خانواده‌ها نیز نفوذ می‌کند و اختلاف‌نظرها بروز و ظهور پیدا می‌کند. البته این مسئله تا حدود زیادی طبیعی بوده و حتی این اختلافات تا جایی که به تضاد منتهی نشود موجب رقابت و رشد و شکوفایی نیز می‌شود؛ اما از آنجاکه این هیجان‌های مقطعی و کاذب محملی مناسب و جرقه‌ای برای بروز حوادث امنیتی است، موردتوجه فتنه گران قرار می‌گیرد. در فتنه‌ی ۸۸ نیز دروغ بزرگ تقلب پاشنه آشیل این هیجانات شد که از این طریق به تحریک مردم پرداختند تا آنان را به خیابان بکشانند.

گسترش فتنه ۸۸: اغتشاشات سال ۸۸ معطوف بر پایتخت و برخی مراکز استان‌های دیگر بود، حال این سؤال پیش می‌آید که چرا فتنه گران بر شهر تهران متمرکز بودند؟ پاسخ آن است که تهران پایتخت کشور و مرکز سیاسی نظام است، عمده‌ی مسئولین و سیاسیون در تهران هستند، با توجه به اینکه تهران شهر بزرگ سیاسی است و ماهیت این فتنه نیز سیاسی است، بهترین گزینه برای تحریک مردم و مبدل کردن آن به صحنه‌ی آشوب بوده است.

عوامل محرک فتنه ۸۸: در اغتشاشات تمام سعی لیدرها و طراحان فتنه آن بود تا بتوانند عواملی را جهت تحریک، به‌عنوان کاتالیزور حوادث امنیتی رقم بزنند. یک از این عوامل محرک احزاب سیاسی‌اند که بعضاً اهداف و منافع حزبی خود را بر منافع ملی ترجیح می‌دهند. گاهی برخی از عناصر درون حاکمیت نیز خواسته یا ناخواسته دانسته یا ندانسته با اعلام مواضع و رفتار تحریک‌آمیز از جمله عوامل تحریک فتنه بودند هرچند برخی از عناصر مشخصاً و مستقیماً در هدایت، تحریک و پشتیبانی از اغتشاشات عمل می‌نمودند. در فتنه ۸۸ یکی از عوامل تحریک که دستمایه فتنه گران قرار گرفت سخنان رئیس‌جمهور وقت (احمدی‌نژاد) در جشن پیروزی پس از انتخابات عوامل حوادث را به «خس و خاشاک» تعبیر کرد، بلافاصله با غلو و بزرگ‌نمایی فراوان و بعضاً

با چاشنی هرمنوتیک و تفسیر به رأی از سوی عوامل فتنه در جهت تحریک افکار عمومی از آن استفاده شد. همچنین ماجرای کهریزک که از خطاهایی بود که سبب داغ شدن تنور فتنه گران شد. همچنین یکی از تلاش‌های طراحان فتنه ۸۸ این بود تا با کشته سازی و مظلوم‌نمایی چهره‌ی پلید خود را موجه و نظام را ظالم و خبیث بنماید، در این راستا ماجراهایی که بعضاً معلوم شد خودساخته بوده، از قبیل مرگ مشکوک ندا آقا سلطان و مواردی از این دست را رقم زدند.

حمایت‌های خارجی فتنه ۸۸: حمایت‌های خارجی از فتنه گران سال ۸۸ حمایت‌های سیاسی مطبوعاتی، مالی و امکاناتی، همچنین آموزشی و طرح‌ریزی و کمک در اجرای آن بود البته در این فتنه نیز کمک‌های مالی زیادی صورت پذیرفت لکن در مقایسه با دیگر حمایت‌های انجام‌شده بخش زیادی از مجموع حمایت‌ها را شامل نمی‌شود.

چگونگی شکل‌گیری فتنه ۸۸: برای شکل‌گیری این فتنه از تاکتیک‌های متعدد و ابزارهای گوناگونی از جمله تبلیغ در جهت بالا بردن مطالبات مردم درباره بازپس‌گیری حقشان در بحث تقلب انتخاباتی بود، اصل تقلب، خود یکی از تاکتیک‌های جنگ نرم است که عبارت است از دروغ بزرگ، حال با پرداختن به آن و تأکید بیش‌ازپیش بر صحت آن کوشیدند تا این ماجرا موردقبول عامه مردم قرار گیرد و این حق خود را فراموش نکنند.

اهداف فتنه ۸۸: در فتنه‌ی ۸۸ هدف این بود تا هزینه‌های نظام را برای پذیرش صحت انتخابات بالا ببرد و با تکیه به مطالبات خودساخته‌ی مردمی نظام را در کنج رینگ قرار دهد تا کسب امتیاز نمایند، وقتی موفق شدند و نظام در مسئله‌ای عقب‌نشینی کرد، نوبت به نوبت سایر ارکان نظام از جمله ارزش‌ها و اصول اساسی نظام نهادهای منصوب به رهبری و در نهایت اصل رهبری بروند تا رفته‌رفته نظام را تهی کرده و با استحاله مواجه سازد و درواقع براندازی نرم اتفاق افتد. حال به بیان همین مؤلفه در اغتشاشات دی‌ماه ۹۶ می‌پردازیم تا تفاوت‌ها استخراج شود و عوامل مؤثر در این فتنه موردتوجه قرارگیری. ماهیت اغتشاشات ۹۶: ماهیت این اغتشاشات اقتصادی بود، یعنی این اعتراضات برآمده از نواقص و معایب اقتصاد کشور و نارسایی‌هایی در این خصوص بود. عوامل فراوانی دست‌به‌دست هم داده و توأمان شدن آن‌ها باعث شد تا مشکلات اقتصادی و معیشتی از آستانه‌ی تحمل مردم عبور کرده و مقدمات اعتراضات خیابانی را فراهم آورد.

محمل اغتشاشات ۹۶: محمل این اغتشاشات، مسائلی چون فسادهای مالی بزرگ و متعدد، گرانی افسارگسیخته، مطالبه مردم از مؤسسات مالی ورشکست شده برای پس

گرفتن مبالغ سپرده از آنها، گمانه‌زنی‌ها در رابطه با بالا رفتن نرخ حامل‌های انرژی و بنزین، طرح احتمال حذف یارانه بعضی دهک‌ها و ... از این دست می‌باشد.

چگونگی شکل‌گیری اغتشاشات ۹۶: وقتی پاسخ مناسب و اقدامات درخوری در باب نیازهای به‌حق معیشتی مردم از سوی مسئولین صورت نپذیرفت، همه‌ی زمینه‌ها برای تحریک مردم در زمینه‌ی اعتراضات خیابانی فراهم شد؛ بنابراین طراحان خارجی فتنه دست‌به‌کار شده و از ابزار رسانه‌ای و تربیون‌ها برای امن زدن به این عوامل و مشکلات استفاده کردند و در بسیاری از موارد پا را از این هم فراتر گذاشته و دست به سیاه‌نمایی علیه نظام زده و سعی کردند همه‌ی این مشکلات را به‌پای ناکارآمدی نظام بنویسند. بنا به رایین مردم را تحریک کرده و اولین اعتراضات خیابانی در باب مطالبه‌ی به‌حق در مورد مسائل معیشتی و اقتصادی در برخی از شهرها شکل گرفت، البته جریان پشت‌صحنه‌ی پرده‌گردان حوادث دی ۹۶ همه تلاش خود را کردند و با تمام قوا به کارزار آمدند تا جریانات اعتراضی مردم را به سمت و سوی اهداف خود منحرف نمایند.

گسترش اغتشاشات ۹۶: برخلاف فتنه‌ی ۸۸ که بیشتر متمرکز در پایتخت بود، این فتنه از سرحدات و شهرستان‌ها آغاز شد و در ادامه به شهرهای بزرگ و مراکز استان و تهران کشیده شد. همان‌طور که گفته شد انتخاب محوریت تهران در فتنه‌ی ۸۸ یا ماهیت سیاسی فتنه سنخیت داشت، اما در اغتشاشات ۹۶ که ماهیت آن اقتصادی است اتفاقاً شروع حرکت از شهرستان‌ها بیشتر موضوعیت و هماهنگی دارد، مزید بر این علل، در شهرستان‌ها استحکام و قوام دستگاه‌ها و نیروهای امنیتی و انتظامی به‌اندازه‌ی تهران نیست و نفوذپذیری بهتری دارد. همچنین شروع این اعتراضات از شهرهای مرزی با ادامه‌ی اهداف طراحان و صحنه‌گردانان فتنه مناسبت بیشتری دارد؛ چراکه اگر امنیت شهرهای مرزی با چالش مواجه شود، نظارت بر ورود خروج کالاها کاهش‌یافته و حتی ممکن است اقدام به مسلح کردن معترضین نمایند، مضاف ذلک، در بسیاری از شهرستان‌ها موضوعات و تعصبات قومی و قبیله‌ای، ملیت و مذهب و مسائلی از این دست نیز مطرح است که خود می‌تواند دستمایه‌ی دامن زدن به خشم و غضب و اعتراضات شود. مقام معظم رهبری در این باره فرمودند:

«اینکه فلان انسانی از یک حقی محروم بماند و اعتراض بکند یا این اعتراض‌کننده‌ها - حالا صد نفر، پانصد نفر - بیایند یکجایی جمع بشوند و حرف خودشان را بزنند، این یک مطلب است و اینکه یک عده‌ای از این تجمع، از این انگیزه سوءاستفاده کنند، بیایند به قرآن دشنام بدهند، به اسلام دشنام بدهند به پرچم اهانت کنند، مسجد را بسوزانند،

تخریب کنند، آتش بزنند یک حرف دیگر است. این‌ها را باهم نباید مخلوط کرد.» (۱۹ دی‌ماه ۱۳۹۶، حسینیه امام خمینی ره)

عوامل محرک اغتشاشات ۹۶: اولاً در اثر فعالیت‌های بلندمدت رسانه‌های مخالف نظام، تلاش شد تا آستانه‌ی تحمل ملت ایران را پایین بیاورند. چراکه آستانه‌ی تحمل یک امر ذهنی و نسبی و انتزاعی است؛ بنابراین با بزرگ‌نمایی و سیاه‌نمایی چهره نظام و القای ناکارآمدی آن، با بهره‌گیری از شیوها و عملیات روانی و تاکتیک‌های نرم می‌توان آستانه‌ی تحمل مردم را پایین آورد. علاوه بر این علت‌ها عوامل خودساخته دولت از جمله اتخاذ تصمیمات غیر کارشناسی در چند ماه منتهی به دی‌ماه ۹۶ فضای نارضایتی را تشدید نمود؛ مانند طرح موضوعات افزایش قیمت حامل‌های انرژی و سوخت، حذف یارانه، کاهش ضریب افزایش حقوق کارکنان به نسبت سنوات گذشته، این‌ها همه سبب پدید آمدن ذهنیت مردم به رویکرد انفعالی نظام و عدم توجه مسئولین به رفع مشکلات شدند.

هدف اغتشاشات ۹۶: پس از تجربه‌ی تلخ شکست مخالفین و معاندین داخلی و خارجی نظام از قضایای ۸۸، طراحان اغتشاشات به این نتیجه رسیدند که سیاست جدیدی در پیش بگیرند و به‌جای پیش روی و نفوذ نرم به ساختار قدرت کشور و تهی کردن آن از ارزش‌ها و اصول اساسی انقلاب اسلامی و در نتیجه براندازی نرم... از شیوه‌ی ایجاد ناامنی در سوریه الهام بگیرند و اعتراضات را به درگیری‌های مسلحانه و شورش و جنگ شهری بکشانند. در اینجا بیشتر ملوس می‌شود که چرا حوادث دی ۹۶ را از شهرستان‌ها شروع کردند، چراکه ایجاد ناامنی به این شکل و امنیتی کردن وضعیت در شهرستان‌های کوچک‌تر و دورافتاده مقدورتر می‌افتد و بستر تحقق اهداف آنان فراهم است، در ضمن اختلافات و تعصبات قومی، مذهبی در ادامه درگیری‌ها در مرحله‌ی شورش مسلحانه با سهم‌خواهی آنان مواجه خواهد شد و ظرفیتی مناسب برای طولانی کردن این درگیری‌ها و قائله را به وجود می‌آورد.

حمایت خارجی در اغتشاشات ۹۶: اغتشاشات دی ۹۶، برخلاف سال ۸۸، سازماندهی کاملی از برنامه‌ریزی تا اجرا داشت که از مدت‌ها پیش در سطوح بسیار عالی در صفوف مخالفین نظام برخوردار بوده است. مقام معظم رهبری در بیاناتشان در جمع مردم قم، مورخ ۱۹ دی ۹۶، این‌چنین از این حقایق پرده‌برداری می‌کنند: من عرض بکنم به شما یک مثلی در این قضایا فعال بوده است. برای امروز و دیروز هم نیست، این سازماندهی‌شده بوده است. این‌هایی که عرض می‌کنم همه قرائن اطلاعاتی دارد. حالا

بعضی آشکار است حرف‌های خودشان است بعضی هم از طرق اطلاعاتی به دست آمده است. یک مثلثی فعال بوده‌اند: نقشه، مربوط به آمریکایی‌ها و صهیونیست‌ها است. چند ماه هم هست که دارند نقشه می‌کشند. اینکه بیاییم در شهرهای کوچک، از شهرهای کوچک شروع کنیم به طرف مرکز بیاییم. پول برای یکی از این دولت‌های خرپول اطراف خلیج فارس است. خب این کارها خرج دارد باید پول بدهند. آمریکایی‌ها که حاضر نیستند پول خرج کنند تا وقتی این‌ها هستند. ضلع سوم پادویی‌اش است، پادویی‌اش هم مربوط به سازمان منافقین بود. سازمان آدمکش منافقین." (امام خامنه‌ای، بیانات).

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در توصیف حرکت مستمر ملت در مقابل اغتشاشگران در جهت خنثی‌سازی این دسیسه‌ها و حیل‌گری‌های دشمن، گفتند: این نبرد «ملت با ضد ملت»، نبرد «ایران با ضد ایران» و نبرد «اسلام با ضد اسلام» است که از این پس نیز ادامه خواهد داشت. «ملت ایران از روز نهم دی که این آتش‌بازی‌ها و شیطنت‌کاری‌ها آغاز شد، در نقاط مختلف کشور، حرکت خود را آغاز کردند اما هنگامی که دیدند مزدوران دشمن دست‌بردار نیستند، پی‌درپی و در روزهای متوالی، راهپیمایی‌ها تکرار شد. رهبر انقلاب اسلامی تأکید کردند: این راهپیمایی‌ها حوادث معمولی نیست و این حرکت عظیم، منسجم و مردمی در مقابل توطئه دشمن و با چنین نظم، بصیرت، شور و انگیزه در دنیا بی‌نظیر است. این حرکت عظیم منسجم مردمی در مقابل توطئه‌ی دشمن با این نظم، با این بصیرت، با این شور و انگیزه در هیچ جای دنیا نیست و این چهل سال است که ادامه دارد» (همان).

مراحل شکل‌گیری اغتشاشات دی ۹۶: فتنه گران ابتدا حدفاصل ۹ دی تا ۲۲ بهمن را برای اجرای برنامه‌ی قبلی خود انتخاب کرده بودند، چراکه این دونقطه تداعی‌کننده‌ی سال روز پیروزی انقلاب اسلامی به دست مردم و دفاع و استقامت مردم و حمایت تمام قامت مردم از نظام جمهوری اسلامی است؛ بنابراین اجرای عملیات‌های خرابکارانه آن‌ها به نیت سرنگونی نظام در همین روزها حمایت‌های بین‌المللی دولت‌ها و گروه‌های مخالف نظام جمهوری اسلامی ایران را برای ایشان به دنبال خواهد داشت. تفاوت فتنه ۸۸ و ۹۶ به‌طور عمده در این بود که در سال ۸۸ جریان اخلاص‌گر پشت‌صحنه درگیری‌ها به دنبال تغییر نظام بودند؛ اما در جریان ۹۶ براندازی کامل نظام جمهوری اسلامی هدف قرار گرفته بود؛ بنابراین جریان شکل‌گیری این حوادث دارای ابعاد از پیش تعیین‌شده در سه مرحله بود:

مرحله‌ی اول: راه‌اندازی تظاهرات و تجمعات اعتراضی و مطالبه‌گری بر مبنای فشارهای اقتصادی و معیشتی و ... بود. ویژگی این مرحله حضور اقشار وسیع مردم در اعتراضات به خاطر اهداف کلی و همه‌شمول آن بود. چراکه این روش تبدیل به روند اعتراضی در جامعه و رویه شدن اعتراضات خیابانی می‌شد؛ و اگر ادامه می‌یافت نظام دلیل قانع‌کننده‌ای برای برخورد مستقیم با آنان نداشت؛ در حقیقت می‌خواستند از این مطالبه‌ی به حق مردمی و عدم احتمال برخورد قهرآمیز نظام سو استفاده کنند و این حرکات خیابانی را به جنبش فراگیر مبدل کنند. مرحله دوم: کشاندن اعتراضات به تحصن و اعتصاب در مجموعه‌های تولیدی - خدماتی - اصناف تا ضمن توسعه اعتراضات، شرایط را در جهت تشدید تصاعدی نارضایتی‌های برآمده از مشکلات اقتصادی و القای ناکارآمدی نظام پیش ببرد. مرحله سوم: با بهره‌گیری از ظرفیت‌های داخلی و خارجی و ورود سلاح و مهمات و... فضا را به سمت درگیری‌های مسلحانه و اقدامات مخل امنیت ملی و درنهایت جنگ داخلی بکشاند. در اینجا تاجایی نظام را تضعیف می‌کنند تا زمینه‌ی انتقال قدرت و از نظام جمهوری اسلامی به آن حکومتی که مطابق ذائقه‌ی آنان است به وجود آید. در اینجا به موازات مسائل داخلی موضوعاتی تحت عنوان حقوق بشر، دفاع از حق دموکراسی و نهایتاً اجماع بین‌المللی بر علیه نظام شکل می‌گیرد.

نتیجه‌گیری

دشمنان انقلاب اسلامی با بهره‌گیری از تمام توان و ظرفیت‌های داخلی و خارجی خود درصدد براندازی انقلاب اسلامی بودند و در برهه‌های متعدد تاریخی به پیاده‌سازی مقاصد خود اقدام نموده‌اند. همان‌گونه که در متن مقاله تبیین شد. ویژگی‌های هویتی و فرهنگی ملت همیشه در صحنه ایران مانع از تحقق اهداف استعماری دشمنان گردید و از عمده دلایل ناکامی دشمن می‌توان به موارد زیر اشاره داشت:

۱- هوشیاری و برآورد نسبی از رفتار مخالفین داخلی و معاندین خارجی توسط سیستم‌های اطلاعاتی و امنیت کشور که منجر به اقدامات پیشگیرانه و پیشدستانه‌ی مناسب با تهدید شد.

۲- آمادگی بسیار بالای سیستم‌های نظامی، انتظامی و امنیتی به‌ویژه سپاه و بسیج در مقایسه با سال ۸۸.

۳- فهم و درک بالای انقلابی مردم و بصیرت سیاسی آحاد ملت به‌گونه‌ای که در کمترین زمان متوجه نیت‌های پلید دشمنان انقلاب و نظام شدند و با درایت و

درک انقلابی از مطالبات به حق خود در آن مقطع حساس گذشتند و خط خود را از اغتشاشگران جدا کردند. همان طور که مقام معظم رهبری فرمودند: «در این فراخوان ها، شعار «نه به گرانی» مطرح شده بود که شعاری جذاب بود تا عده ای را به دنبال خود وارد صحنه کنند. در ابتدای کار هم عده ای با این شعار همراه شدند اما مردم به محض آنکه دیدند، هدف و شعارها تغییر کرد، صف خود را جدا کردند.»

۴- به علت ذوق زدگی و شتاب زدگی عوامل آموزش دیده ی خیابانی حریف و باکمی فاصله، شتاب زدگی عوامل خارجی در بیان و حمایت از جریان برانداز، طراحی سه مرحله ای که اشاره شد؛ طبق زمان بندی از پیش تعیین شده پیش رفت و به فضل الهی و به سرعت نیت پلید منافقین و سلطنت طلب ها و عناصر داخلی و خارجی و منافقین برای مردم آشکار شد. مثل ماجرای اقدام ناشیانه ی آتش زدن پرچ نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران به دست لیدر اغتشاشگر... مقام معظم رهبری فرمودند: «اینکه عده ای از حقی محروم بمانند و درجایی جمع شوند و اعتراض کنند، یک مطلب است اما اینکه عده ای از این تجمع سوء استفاده کنند و به قرآن و اسلام دشنام دهند و به پرچم ایران اهانت کنند و مسجد آتش بزنند، یک مطلب دیگر است.»

۵- در ادامه هوشیاری و بصیرت مردم به ویژه موقع شناسی، زمان شناسی و لحظه شناسی مردم و عمل انقلابی به موقع آن ها با شکل گیری راهپیمایی هایی به طور غیرمتمرکز و خودجوش در تک تک شهرستان ها و شهرها در راستای محکومیت اقدام پلید و شوم اغتشاشگران و دشمنان و ضدانقلاب آن هم در طی چند روز بسیار مؤثر در ختم قائله بود. در همین راستا رهبر انقلاب اسلامی، صمیمانه از ملت ایران قدردانی کردند و گفتند: «نه یک بار بلکه هزاران بار از این ملت تشکر می کنم؛ ملت ایران حقیقتاً ملتی رشید، با بصیرت، وفادار، باهمت، زمان شناس و لحظه شناس است و می داند که لحظه ی حرکت، چه زمانی است.» البته ماجرا تمام نشده دشمن به همان ویژگی ها هنوز ناامید نشده و همان قرارگاه ها در قالب آن سه ضلعی که مقام معظم رهبری ترسیم فرمودند به دنبال راهی برای شعله رو کردن این آتش فتنه ی منکوب شده است. تنها راه ریشه کن کردن این تهدیدات از سوی دشمن این است تا دشمن را کاملاً ناامید کنیم و اراده را از او بگیریم.

منابع:

- امام خامنه‌ای مدظله‌العالی، بیانات مقام معظم رهبری در دیدار مردمی، روز ۱۷ دی‌ماه ۱۳۹۶،
- انوری، حسن (۱۳۸۲)، لغت‌نامه، تهران: انتشارات سخن.
- تهدیدات قدرت ملی-شاخص‌ها و ابعاد، دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۳۸۷.
- تهدیدات قدرت ملی-شاخص‌ها و ابعاد، دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۳۸۷.
- آجر لو، حسن، (۱۳۸۷)، تحلیل ژئوپلیتیک جمعیت و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران
- زرنندی، (۱۳۸۶) جمعیت و نقش آن در امنیت ملی، ، تهران، دانشکده فرماندهی و ستاد و علوم دفاعی دانشگاه امام حسین (ع).
- بوزان، باری، الی ویور و پاپ دو ویلد (۱۳۸۶)، چارچوبی تازه برای تحلیل امنیت، مترجم: علیرضا طیب، پژوهشکده مطالعات راهبردی،
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷) لغت‌نامه، نشر: دانشگاه تهران
- عمید، حسن (۱۳۸۷) فرهنگ فارسی، تهران: انتشارات امیرکبیر
- ماندل، رابرت، (۱۳۸۷)، چهره متغیر امنیت ملی، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- جمراسی فراهانی، علی اصغر، (۱۳۷۴)، مفاهیم نظری امنیت ملی، مترجم علیرضا طیب نیا، ناشر: مرکز آموزش مدیریت دولتی.
- مصوبات ستاد کل نیروهای مسلح-مصوبات فرماندهی کل قوا-طرح‌های عملیاتی و دستورالعمل‌های ابلاغی قرارگاه ثارالله.

